

גם סיפור שיהודי מספר, צריך להיות כולל בו ענין וכוונה של טוב וקדושה.

ואם כן הוא אצל כל יהודי — הרי זה כמכל-שכן בסיפור שמספר נשיא ומנהיג בישראל! וכפרט שגם כתב את הסיפור ונתנו להדפסה — הרי יודע הפתגם של אדמו"ר הצמח צדק, שגמסר ע"י הרבי בעל ההילולא: מלה הבאה בדיבור היא לפני רבים, שבכתב — לפני העולם, שבדפוס — לרוי דורות.

ומכל זה מובן, שהסיפור שסיפר הרבי אודות המהר"ל, אינו סתם סיפור אודות הנהגתו של גדול בישראל לפני ארבע מאות שנה, אלא בסיפור זה יש הוראה לכל הדורות, ולכן הדפיס הרבי את הסיפור, בכרי שאנו נקרא אותו ונלמד ממנו.

ג. כללות ההוראה מסיפור זה היא: ככל שתגדל מעלתו של יהודי, וככל שתגדל מעלתם של העינים שמתעסק בהם, —

וכפי שהרבי מספר בשיחה הנ"ל אודות גדלותו של המהר"ל, שהורמ"א [שנבטראה ה"י משך זמן מתלמידי המהר"ל¹⁴], וכה להיות פוסק לבני" ל"דורי דורות, וכדוע: הצרות על הפסוק¹⁵ "וכני ישראל יוצאים ביד רמה" — ביד רמ"א, שבני" מתנהגים כפי שהורמ"א כתב בידו במפת השלחן] נישק את אצבעותיו של המהר"ל, שעד בצעירותם כתב את הספרים הקדושים שעוררו אלפי יהודים לתשובה, והרוו דרך בלימוד התורה בידיהם שמים ועבודת השי"ת.

אלא, שסיפור זה סיפר אז הרבי דרך אגב. ועיקר הסיפור ה"י — שהמהר"ל הניח את עיניו התורה העמוקים שכתב, והתמסר לעסוק בחיזוק מנהג ישראל — לעורר לדי ישראל לקיים את המנהג, ולהסביר להם את טעם המנהג שיקיימו אלפי שנים לאחרי קריעת ים סוף באותה שמהה וחיית שהיו אז. וכך לא הסתפק המהר"ל, אלא לאחרי כן עוד יצא לכרך את הילדים.

וההוראה מזהו:

- (12) ראה גם ת"מ ת"ח ע' 60. ושיג.
- (15) שר"ת חת"ס אר"י סק"א (תובא בהגהות חת"ס לשר"ע אר"י סת"יט). שר"ת
- (13) אנ"ק שול ח"ב ע' שפפ.
- (14) ראה ספר הוכחות של בעל ההילולא שואל ומשיב מהדורא חמישאה ס"ח. ועוד.
- (16) בשלח יד, ה.
- ח"ב ר"פ פד.
- (17) ראה גם ת"מ חט"ז ע' 198 ואילך.

בס"ד. שירת מוצט"ק פ' בשלח, י"א שבט ה'תשכ"א.

בלתי מוגה

א. עומדים אנו עמה במוצאי שבת קודש פרשת בשלח, שבת שירה וירועה שירת כ"ק מר"ח אדמו"ר בעל ההילולא, בהענין של שבת שירה:

הרבי בעל ההילולא מספר שהמהר"ל מפראג — שממנו מוצאו של רבינו הזקן (בעל התניא), והרבי בעל ההילולא — קבע מנהג שבשבת דפרשת בשלח ה"י מצווה לכל מלמדי דרדק ולכל ההורים שיש להם ילדים קטנים, לאסוף את הילדים בשבת שירה לחצר בית-הכנסת, ור"י מצווה למלמדים לספר לילדים את הסיפור של קריעת ים סוף, אך שהצפריים שודו ורקדו בשעה שמשח ובנ"י, אנשים ונשים, שרד את שירת "אז ישיר", והילדים הקטנים קטפו פירות מעצי היס והאכילו את הצפריים השרים ורקדו.

המהר"ל ה"י מצווה לתת לילדים הקטנים דייטא ("קאשע") שדורקו לתרנגולים ולצפריים — זכרון לפירות היס שהילדים הקטנים האכילו את הצפריים.

ואח"כ ה"י המהר"ל מברך את כל הילדים, גם את ההורים, שיגדלו את ילדיהם לחורה, חופה ומעשים טובים.

ב. כמדובר פעמים רבות¹ — לספר סיפור סתם, ללא שום לימוד, אין זה סדר של יהודי. הנהגתו של יהודי צריכה להיות באופן ש"בכל דרכיך דעה¹⁶, ככל עניניו צריך להמשיך אלקות, טוב וקדושה¹⁷. וכמ"ל.

- (1) שירה זו הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ודפסה (בארית) בקנטון בפ"ע, ואח"כ בלוק"ש ח"ב ע' 521 ואילך, ונשלחה לכר"כ — ראה אנ"ק ח"ב ע' קאא. ויש ע' קמה. ע' קמט. ס"ע קנג במהדורא זו נותספו עוד אייר ציוני ב"מ ע"י המ"ל.
- (2) נדפסה בקנטון בקיור שיקאנא ע' 60.
- (3) ה"ע"ב — ה'שסט.
- (4) ראה "ששלח" הודם ור"פ מחולדת בית רבינו" שבחולת "היום יום".
- (5) ראה גם בספר חוספת שבת (תובא בספר אורות חיים ס"י שכד). ולפלא שבספרי "הדכל כאשר לכל נשפע נמשך כ"י".
- (6) ראה שמה"ר ספכ"ט.
- (7) ראה שר"ע אר"י סת"ס שרד ושמ"ג וכו"כ שם. ספר חוספת שבת שם.
- (8) ראה גם שירת ש"פ בשלח, י"ג שבט תשט"ו ס"ט (תו"ע ח"א ע' 262). והתעוררות חט"ס ח"ב ע' 270 הערה 118.
- (9) ראה גם תו"מ חט"ס ע' 167. ע' 265. ושיג.
- (10) משלי ג. נ. וראה רמב"ם הל' יענות ספ"ג.
- (11) ראה שר"ע אר"י סת"א. תניא פ"ז: "הדכל כאשר לכל נשפע נמשך כ"י".

מרגישים שהם צריכים לומר שירה; גם הם מרגישים שאינן בעולם ענין שלמעלה מהטבע.

ו. בשעה שגם כאשר נמצאים בגלות מצרים מתחכים ילדים באופן כזה אשר מבלי הבט על כך ש"אתם המעט מכל העמים"²⁴, ילדים שאינם-יהודים הם הרבה יותר, והנהגתם היא בניגוד להנהגה יהודית, אעפ"כ מוכנים הילדים לצאת ממצרים, היכן ש"טוב הארץ תאכלו"²⁵, וליך למדבר, ובאופן שאפילו "גם צידה לא עשו להם"²⁶, אלא סומכים לגמרי על הקב"ה, שיעבדו את ה'מדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים"²⁷.

— וכיצד מתחכים ילדים כאלה — עיי' שלומדים עמהם לא רק תורה שבכתב וחווה שבעל-פה, אלא מחוננים אותם גם במנהגי ישראל, כך שחיהם היום-יומיים יהיו חזורים גם במנהגי ישראל —

אוי אין להחירא מכך שמצרים מאחזיהם, המדבר משני צידיהם, והים מלפניהם, כי, בשעה שהולכים עם ילדים כאלה — יכולים לילך ביים והים נבקע.

וזהו הוראה לכל הזורות:

בשעה שזקוקים לענינים שלמעלה מהטבע,

— והרי תמיד זקוקים לכך, כיון שבג"י הם כבשה אחת בין ע' ואבים²⁸, וא"כ, הקיום של בג"י הוא באופן שלמעלה מהטבע, בדוגמת קריעת ים סוף —

הנה עיי' מי זוכים להנס — עיי' הילדים שמכריזים "זה אלי ואנחנו", עוד לפני שמכירים בכך אבותיהם וקניהם.

ז. אודות קריעת ים סוף מספרת לנו התורה, שלא זו בלבד שהים (ההעלם וההסתור) נבקע, אלא יחירה מזה — "והמים להם חומה"²⁹, היינו, שמהים עצמו נעשה חומה שהינה על בג"י.

וכן הוא בכל הדורות: כאשר מתחכים ילדים שמכריזים תחילה "זה אלי ואנחנו", הנה לא זו בלבד שה"ים" (ההפרעות) נבקע, שמתבטלים

(24) ואתחנן ז' ז'.

(25) לשון הכתוב — ישע"א, יט. וראה

יא. וראה גם יומא טז, ב.

(26) בא"ב, לט.

(24) ואתחנן ז' ז'.

(25) לשון הכתוב — ישע"א, יט. וראה

יגש מה, יח.

(26) בא"ב, לט.

לכאורה ישנם ענינים נעלים ויקרים יותר. אבל תכלית הכל היא — "ושנתם לבניך"¹⁸, לבניך כפשוטו, ו"לבוניך אלו התלמידים" (כמאמר הספרים¹⁹). ומה צריך ללמוד עמהם — לא רק הענינים העיקריים של תורה ומצוות, לא רק מה שכתוב בפירוש בתורה שבכתב ובחזרה שבעל-פה, אלא ללמוד עמהם גם מנהג, וגם מנהג כזה שקשור עם ציפור, היינו, לא עם עוד יהודי, אלא עם בעל ח'י, ואפילו בשבת שאז צריכים להיות כולו קודש — צריכים להתמסר לכך שילך יתן דייטא לצפרים, ויקיים מתוך חיות ולהט מנהג זה — מנהג ישראל תורה²⁰.

וכאשר מתנהגים כן — מקבלים עיי' את הברכות מלמעלה, שהילדים יגדלו כפי שילדי ישראל צריכים לגדול.

ד. וכמו כן ראו בהנהגתו של הרב, בעל ההילולא²¹:

ענינו הי' תורת החסידות — רוזין ורוזין דרוזין, שללמדה שייך רק עם כאלה שלמדו כבר, ונתגדל שכלם. ואעפ"כ, לקח הרבני מזמנו, ממצדו ומשנות חייו, והתמסר לענין של לימוד עם ילדים, וללמוד עמהם באופן כזה שלא זו בלבד שיהיו שומרי שבת ואוכלי כשר, אלא שתהיה להם חיות ולהט גם במנהגי ישראל תורה.

וזהו גם אחד הטעמים להדפסת סיפור הנ"ל — בכדי שכל אלו שרוצים להיות הולכים בעקבותיו, יפיקו את ההוראה הנ"ל מהסיפור, ויתנהגו בדרך האמורה.

ה. אודות הילדים שהיו בגלות מצרים, שהם היו בשעת קריעת ים סוף — מספרים חז"ל²² שהם הכירוהו תחילה.

ביום-הלכו משה רבינו, יהושע, וכל גדולי ונשיאי ישראל, ואעפ"כ, מי הכיר תחילה את הקב"ה — דוקא ילדי ישראל שגדלו בקושי שעבוד גלות מצרים ונתחננו כדבעי. הם היו הראשונים שראו אלקות בעינים בשריות, והראו באצבע — "זה אלי ואנחנו"²³.

וכאשר הולכים עם ילדים כאלה — אוי נבקע הים, ועד שזה פועל גם על העולם מסביב שכולם רואים אלקות. גם הצפרים הנמצאים שם

סתצ"ד טצ"ז. ועוד.

(21) ראה "קודצע באגראפיע, דער

ליובאוויטשער רבי" (קה"ת ה'תשי"ג). וראה

גם תר"מ תכ"ח ע' 43. ושי"י.

(22) סוטה יא, ב.

(23) בשלה טו, ב.

(18) ואתחנן ז' ז'.

(19) הובא בפוש"י עה"פ.

(20) ראה תורה נפסל — מנחות כ, ב.

מנח"ל — הובא ברמ"א יד"ד שסע"ו ס"ד.

מנח"ל — שנים מנח"ל ע' 53. שר"ע אדה"ז

אוי"ח סוסי"פ. סתצ"ב ס"א. סתנ"ב ס"ד.

הראשונים להכריז "זה א-לי ואנוהו", ועד שהם מעוררים זאת אצל הורידים³³ — "אלקי אבי וארומנהו"³⁴.

י. ההוראה — בקצרה — מכל הנ"ל היא:

כאשר רוצים להיות מאושרים באמת הן ברוחניות והן בגשמיות, ולכל לראש לזכות לנחת אמיתי מהילדים — הדרך לזה היא ע"י חינוך הילדים בחינוך תורני אמיתי, עד שתהי' להם חיות ולהט ("זיי זאלן לעבן און קאָכן זיך") גם במנהג ישראל.

ועי' מקבלים את ברכותיו של המהר"ל — שדרכי צדיקים קיימים לעד. מעמידים דור ש"כל רואיהם יכירום כי הם זרע בך הוי"³⁵.

ומ"בהוציאך את העם מצרים" — הולכים בזכות הילדים³⁶. לקבלת התורה, ל"העבדון את האלקים על ההר הזה"³⁷, מפרשת בשלח לפרשת יתרו, ומקבלים את התורה בשמחה וכפנימיות על כל השנה כולה.

* * *

יא. ענינו של מוצאי שבט הוא — איחוד וחיבור בין שבט לימי החול.

וכפשוטות — שהוציאה מיום השבת היא כאופן שקודם שנכנסים לימי העבודה שהם ימי החול, ישנו תחילה הענין ד"מוצאי שבת" [נוסף על ההוספה מחול על הקודש שהיא לא רק מלפניו, אלא גם לאחריו, כדרשת חז"ל³⁸ ששבת דומה לזאב שטורף מלפניו ומלאחריו], שעיקרו הוא שאפילו לאחר הבדלה, "המבדיל בין קודש לחול כו" בין יום השביעי לישבת ימי המעשה", עדיין אין זה "חול" בכל הפרטים כמו בישבת ימי החול כשהם כהקפם.

וכפי שרואים גם במודש, שאין זה באופן שמיד לאחר הבדלה נוגשת אוירה של חולין (מ'פילט זיך וואַכעדיק") — שהרי אומרים "ויתן לך", מקפלים הטלית³⁹, ועוד כו"כ ענינים של מנהגי ישראל, אשר עם היוזם מנהיגם כלכל, הרי מנהג ישראל תורה היא⁴⁰, היינו, שנישים חלק מהתורה כיון שכני" קבלום על עצמם בתור מנהג.

(38) מכילתא יתרו כ, ח. נתי בלקי"ש

חטי"ע 231 ואילן.

(34) ראה פרי"ש סוף מלאכי.

(35) ישעי' סא, ט.

(39) ראה שרי"ע אדה"ז א"ח סרי"ט ש.

(36) ראה שהשי" פ"א, ג: "בנינו עורכים

וראה גם "חקי מנהגים" (ק"ח תשנ"ט) ע' אותנו".

קל ואילן. וש"ע.

(37) שמות ג, כב.

כל ההעלמות וההסתרים. אלא יתירה מזה, שההפיעות עצמם נעשים חומה להגן על בני ישראל.

ת. אודות חזומה שנעשית מהים להגן על בני, נאמר בתורה שנעשית חומה "מיונים ומשמאל"⁴¹, היינו, שהגינה על בני מצד הימני ומצד השמאל⁴².

מהו הלימוד ממ"ש "מיונים ומשמאל"?

כאשר בא היצוד לטעון ליהודי שיטור ח"י מדרך התורה — הרי זה יכול להיות בשתי דרכים: לפעמים בא ליהודי מצד הימני, ולפעמים מצד השמאל⁴³.

נסיין מהצד הימני: לאדם יש כסף, כבוד, ועשירות בכל. טוען היצה"ר: "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"⁴⁴. הן רואה שמצד שכלל יש לך כסף, מצד חכמתך יש לך כבוד; לשם מה זקוק הן להקב"ה? — הצורך בכך ה' כשיהודים היו במדבר, ששם לא ה' להם מאומה, ולכן היו מוכרחים להגיע למן, בארה של מים, וכי"ב.

נסיין מהצד השמאל: לאדם חסר כבוד או בעשירות וכי"ב, הוא "עני" בעיניו אלן. וטוען היצה"ר, שעמה אין זה הזמן המתאים להיות בתנועה של חלישות (אָפשוואַכן זיך") — לשמור שבת, להזהר מנגיבה ומזילה: לכל לראש עליך להתקדם ולהצליח ("אוריפאָרבעטן זיך"), להשיג מה שחסר לך: כסף, כבוד. ואחריכך, לכשיריב, אזי יהי' לך זמן להתמסר לעבודת ה'.

וכן: עי"ז שמתוכנים את הילדים שהם מעצמם יהיו הראשונים שיכריזו "זה א-לי ואנוהו" — נעשית חומה להגן על בני מימנם ומשמאלם, מכל הנסיונות של היצה"ר.

ט. התורה ממשיכה ומספרת שגודלה ביזה הים מכיית מצרי⁴⁵.

ע"י ההנהגה האמורה, הנה לא זו בלבד שמקבלים שכר לעולם הבא, לאחר מאה ועשרים שנה, בנוגע ענינים רוחניים, אלא מקבלים גם ביזה, היינו, שנעשים מאושרים גם בגשמיות; זוכים לכיזה גדולה, ומנצלים אותה רק עבור דברים בריאים, וכאופן של שמחה.

ודיטוד וההתחלה לכל זה הוא — חינוך הילדים כאופן שהם

(30) ראה גם לקי"ש ח"ע ע' 967 ואילן.

לא תעשה מן התורה (סמ"ג מלי"ח סד).

(31) ראה משלי ל, ד"ט.

(33) פרי"ש בשלח טו, כב (מבמבר"י

(32) עקב ת, ז. והסמ"ג מונה זאת במצרות ספי"ג. מכילתא בא יב, לו. ועוד.)

יצר" שסימה "ומפליא לעשות" — דקאי על קישור וחיבור רוחניות וגשמיות שנעשה רק בכח ה"מפליא לעשות".

הוהי גם תנלית הכונה — שלא זו בלבד שהנשמה תישאר בשלימותה, כמ"ש: "ברוך אתה ברוך וברוך אתה כצאתך" (כפי שאומרים גם ב"דיון לך"), "שתהא יציאתן מן העולם כביאותך לעולם"⁵⁷, ועוד באופן נעלה מכמה שהיתה "בבואך", דאל"כ, לא הי' כדאי כל הסבל (ידי גאנצע מאַטענטיש) שבהידידה למטה — אלא עוד זאת, שהנשמה תיקח עמה גם את הגוף, שלכן, גם הענין דקבלת השכר הוא באופן שתכלית העילוי כזה הוא בתחית המתים, נשמות בגופים דיקא.

וכידוע הפלוגתא של הרמב"ם והרמב"ן בענין זה, והפסקדין הוא שתחית המתים (נשמה בגוף) תהי' לא רק לפי שעה, ואילו לאח"י יהי' תכלית העילוי במעמד ומצב שהנשמה אינה מלוכשת בגוף, שזוהי דעת הרמב"ם⁵⁸, אלא כדעת הרמב"ן⁵⁹ שתכלית העילוי הוא כאשר הנשמה קשורה עם הגוף דיקא⁶⁰.

ולכן, צריכים לשתף את הגוף בכל העליות וככל עניני העבודה שפועלת הנשמה בהיותה קשורה עם הגוף (ככח ה"מפליא לעשות") בעולם דלמטה — כמדוגש בכללות ענין העבודה, כמ"ש: "ולעבודו בכל לבבכם", ואמרו חז"ל⁶¹ "איוו היא עבודה שהיא בלב כר, זו הפלה". היינו, שהעבודה צריכה להיות "בתוך חלב ועם חלב"⁶² ("אין הארץ און מיטן הארץ"), וכמבואר בחסידות⁶³ שהעבודה צריכה להיות בדרך כזו, עד שבשר חלב יהי' בתנועה של שמחה והתרחבות כשמרגיש אהבת השם, ויהי' בתנועה של כיוון כשמרגיש יראת השם.

ולכאורה אינו מוכן:

הדין הוא ששינוי החורר לכרייתו אינו קונה, דהיינו, שכאשר עושים שינוי בדבר אופן שלאח"י יכולים לבטל לגמרי את השינוי, הרי גם כאשר השינוי נמצא עדיין, אינו דבר קיים ואינו מציאות אמיתית, כיון שהשינוי יכול להתבטל לגמרי עד שלא ישאר ממנו שרידים.

(57) תבוא כת, ג.
 (58) ב"מ קו, טע"א.
 (59) הג' תשובה פ"ח ה"א.ב. פהמיש
 (60) לטוהרין פ' חלק ד"ה ועתה אהל.
 (61) בשער הגמול בסוף (בהוצאת שאוועל ואלן. סה"מ היש"ת ס"ע 112 ואלן.
 (62) ב"ק צג, ב. צו, א. רמב"ם הל' גזילה ע' שט).
 (56) ראה תר"מ סה"מ שבט ע' שסה. וש"נ. פ"ב ה"י. שו"ע תר"מ ט"ס כ"ה.

ב. והנה, כללות הענין דמוצאי שבת מתבטא בגלוי בסעודה שנערכת בזמן זה⁶⁴ — סעודה של מוצאי שבת (שהיא המשך לשלש סעודות דיום השבת), שנקראת "מלוה מלכה", ע"ש שמלווים את המלכה, שבת מלכתא⁶⁵:

איתא בבית יוסף⁶⁶ "אבר יש באדם .. ואינו נהנה כאכילה אלא במוצאי שבת" (סעודת מלוה מלכה) — שזוהי ה"עצם לחי"⁶⁷, חלק בגוף איש הישראלי ששום ענין שבעולם אינו שולט עליו, כדאיתא במדרש⁶⁸ "שינתנו באש .. נתנו על הסדן והתחיל מכה עליו בפטיש וכו", היינו, ששום דבר אינו יכול לאכד את העצם לוח שבאדם, ויתירה מזו, כדאיתא במדרשי חז"ל⁶⁹ שממנו יבנה הגוף בתחית המתים.

ונמצא, שהסעודה של מוצאי שבת, היא אמנם בצירוי של אכילה ושתו, אבל היא ענין שלמעלה מהעולם, כיון שקשורה עם העצם לוח שלמעלה מהעולם, שלכן אין עניני העולם שולטים עליו כר'.

יג. ובהקדמה — שקיומה של העצם לוח נוגע לכללות מציאות האדם⁷⁰:

בבריות האדם כתיב: "ויצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה (ואח"כ) ויפח באפיו נשמת חיים", שזהו"ע של חיבור גשמיות עם רוחניות, וכזה גופא — רוחניות שנקלחת מאיגרא רמה⁷¹, שזוהי "נשמה שנתת בי טהורה היא"⁷², שזוהי דרגא נעלית יותר מ"בראתה" ו"נפתחתה" (ששם נמשכת הנשמה לאח"י), דקאי על עולם הנשמות, עולם המלאכים ועולם הגלגלים⁷³, או בעומק יותר — כפי שנתבאר בקבלה וחסידות — עולמות בריאה יצירה עשי; ורוחניות זו שנקלחת מאיגרא רמה, מתקשרת עם גוף גשמי וחומרי בעולם דלמטה.

וכידוע הפירוש (המובא בפוסקים⁷⁴ להלכה) בנוסח ברכת "אשר

(40) ראה גם שיחת מוצש"ק פ' בשלה, ש"ט, ב. זח"א טו, א. קכו, סע"א (מהני"ט).
 יר"ד שבט תשי"ז ס"ד (תר"מ תר"ט ס"ע 24 קלו, א (מהני"ע). ועוד.
 (41) ואלן. וש"נ.
 (42) ראה פירש"י שבה קיט, רע"ב. שו"ע ושר"ג.
 (43) אדה"ז שם ס"ב.
 (44) לטוהרין ס"ח (משבלי הלקט).
 (45) אלי רבה אר"ח שם אות ב (ממטה (49) נוסח "אלקי נשמה" בברכת השחר (משה).
 (46) ברכות ט, ב.
 (47) בראשית ב, ג.
 (48) ע"פ לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.
 (49) נוסח "אלקי נשמה" בברכת השחר (משה).
 (50) ראה גם תר"מ חכ"ט ע' 82. וש"נ.
 (51) רמ"א אר"ח ס"ו ט"א.

הגוף שדיז לפניז — אין זה מגיע להעילי שיהי בשעה ש"הקיצו ודגנו שוכני צפריס⁶⁵, והוא בחוכם.

וההודעה וההחלה על הענין דתחיית המתים (הקיצו ודגנו שוכני צפרי) — הרי זה בסעודה מלוא מלכה שבמוצאי שבת.

טו. והענין כזה:

למרות שיוצאים מיום השבת שהוא מעיז יום שכולו שבת ומנוחה לדי העולמים⁶⁶, ונכנסים לימות השבוע, באופן שצריכים להבדיל בין הקודש ובין החול — הרי ארכבה, מה"מצי" שפועלת ההבדלה, יכול לבוא לאח"ז ענין של סעודה באכילה ושתי' שמגעת ומתקשרת עם העצם לזו, הקשורה ופועלת את הענין דתחיית המתים.

ולכל לראש — שפועל את הענין דתחיית המתים בעצמו, להחיות את כל העינים שבו שאינם קשורים עם קדושה שהיא מקור החיות, שלכן אמרו חז"ל⁶⁷ "רשעים כחיהן קריין מתים", והיינו, ש"רשעים" קאי כל העינים השייכים ל"צד אחר שאינו צד הקדושה" (כמבואר בתנא"ם), וכמילא צריכים להחיותם, וכן צריך להחיות את ה"א-ל זר אשר בקרב"ם⁶⁸, וממשיכים זאת על כל ששת ימי המעשה — שיהיו ימים חיים ("לעבדיקע טעג"), עיי"ז שבכל ל"ט מלאכות של עובדין דחול יהי' הענין ד"כבד דרכי דעתי"ם, "דעה" דייקא, כמבואר בתנא"ם⁶⁹ ש"דעת" "זהו לשון התקשרות", ולא רק התקשרות טהם, אלא באופן ש"מקשר" דעתו בקשר אמין וחזק מאוד ורקע מהשבתו בחזק כר", שמזה כבואו "חולדות" שאנם "דמיונות" אלא אמיתיות, מציאות אמיתית, כיון שקשורה עם אמיתת המציאות — הקב"ה ("דעהו").

טז. וזהו גם שמיד בצאת השבת מתחילים באמירת "ויתן לך האלקים מטל השמים וגו'":

ובהקדמה — שבפסוק זה ישנם ב' פירושים: (א) דרשת חז"ל⁷⁰ שקאי על לימוד החווה — "מטל השמים זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה, דגן זו תלמוד, תירוש זה אגדה" (שבה נכלל" גם ויין דאורייתא

סמט"י.

65) ישע"י כו, יט.

71) תולדות כו, כח.

66) תמיד בסופו.

72) כ"י פס"ו, ג. הובא פפשי" עה"פ.

67) ברכות יח, רע"ב.

73) ראה תניא אגדה סכ"ג (קלו, רע"א).

68) פ"י.

טפר העורים — תכ"ד ערך אגדה ס"א (ע).

69) ראה שבת קיד, ב.

קג ואילן). וש"נ.

70) ספ"ג. וראה פמ"ב (נט, ב). אגח"ק

ובנדו"ד, גם כאשר הנשמה עובדת עבודתה בהגוף ועם הגוף לפעול בו שינוי (כידוד וזיכוד) — הרי זה שינוי החוזה לברייתו, כיון שבנוגע להגוף כולו (דלב וכל שאר האברים) נאמר⁷¹ "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", וא"כ, השינוי שנעשה בלב ובכללות הגוף אינו שינוי קיים אפילו בשעת מעשה?

והמענה על זה — שישנו העצם זז, שגם כאשר כל עיני הגוף חוזרים לברייתם, "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", נשאר העצם לזו בקיומו, וכמילא אין השינוי שבו חוזר לברייתו, וענין זה פועל על כל רמ"ח אברים ושס"ה גידים שבגוף שנעשים מציאות קיימת ואמיתית, כיון ששוב אי אפשר לומר שכל הגוף חוזר לברייתו, שהרי העצם לזו מעכב את הדבר.

ועוד זאת, שהעצם לזו מעניקה מציאות אמיתית לכל עיני הגוף — לא רק קודם שמתבטלת מציאותם (אל עפר תשוב), אלא גם לאחריו כן, שהרי תחיית המתים היא באופן שמהעצם לזו (שנשארת בקיומה, שינוי שאינו חוזר לברייתו) נעשה בנין כל הגוף, שמתקבצים החודרים כל האברים שהיו קשורים עמו בחיותו בחיים חיותו בעלמא דיך.

וזהו כללות הענין דמוצאי שבת — שמתבטא בגלוי בסעודה מלוא מלכה, שממנה נהנה העצם לזו, שענין זה קשור עם תחיית המתים. וזהו טעם המנהג בכמה קהילות שמוזכרים אז את אליהו הנביא⁷² — כיון ש"תחיית המתים בא עיי" אליהו הנביא זכור לטוב", כדארתא בסוף מסכת סוטה.

יז. ואם הדברים אמורים בכל מוצאי שבת — עאכ"ל מוצאי שבת הקשור עם יום ההילולא:

מבואר אמנם באגד"ק⁷³ שלאחרי הסתלקותו של הצדיק יש דרך להתקשרות שהיא קלה יותר מכמו שהי מקודם לכן, שזהו מפני שנתבטלה הגבלת הגוף מ"חיי הצדיק", שהם "אמונה יראה ואהבה"; אבל אעפ"כ, ע"פ המדובר לעיל (ס"ג) בנוגע לכל אחד ואחד שתכלית העילוי הוא זקא כאשר הנשמה היא ביחד עם הגוף, הרי מוכן, שאפילו העילוי שייש בהתקשרות לאחרי שנתבטלו ההגבלות מצד גשמיות

62) בראשית ג, יט.

סמכ"א. וש"נ.

63) ראה טעמי דמתנתים עיני שבת

64) ביאור לסוד' (קמ"ב, ב).

ור"ן דר"ק"י): ע"פ הכלל בדברי חז"ל ש"אין מקרא יוצא מיד פשוט"ו — הרי הכוונה היא "מטל השמים ומשמני הארץ גר" כפשוטו, דקאי על כל צרכי האדם הגשמיים, אלא כפי שהם "תשמיני הארץ, ו"תשמיני השמים" ש"טל לא מ"יצר"ו, ובמילא הרי זה נמשך "מידו המלאה הפתחה הקדושה והרחבה"ו.

וכיון שהפירוש שקאי על מקרא משנה תלמוד ואגדה נקבע באותם תיבות שבהם מדובר אודות "טל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש" כפשוטם — מוכח שענינם חד הוא,

— ע"ד דרשת חז"ל במסכת נדה: "שעטנו כתיב, ער שיהי שוע טורי נגז" (שצריכים להיות כל ג' הענינים יחד), ולא "או שוע או טורי או נז"ו, "מדאפקינהו רחמנא כחדא לישנא" — היינו, שכאשר יהודי הולך בדרך הישר של ספר הישרים, שזוהי דרך התורה והמצוה — אזי מקבל "מטל השמים ומשמני הארץ גר"ו הן ברוחניות והן בגשמיות, ובאופן של חיבור ורוחניות וגשמיות, ככח ה"מפליא לעשות".

ויש להוסיף, שב"יתן לך" מרומז גם הענין תחית המתיים — שזהו כללות הענין דקישור ורוחניות וגשמיות — שהרי דרשו חז"ל בפירוש "יתן", "יתן ויחזור ויתן", "יתן" (כפעם הראשונה) — קודם ההסתלקות, "ויחזור ויתן" — לאחריו, כן, כאשר "הקיצו ורוננו גר"ו.

ז. זהו כללות ענינו של מוצאי שבת — שבו נותנים כח לכאור"א מישראל שיוכל לעבור את ששת ימי החול באופן של המשכת החיבור ורוחניות עם גשמיות,

ובפשוטות — ש"מטל השמים זו מקרא" נמשכת ההשפעה "מטל השמים" כפשוטו בנוגע לכל הענינים שצמיחתם היא ע"י טל השמים, ו"משמני הארץ זו משנה, דגן זו תלמוד, תירוש זה אגדה" נמשכת ההשפעה "משמני הארץ" כפשוטו בנוגע לכל הצרכים שבאים מתבואות הארץ, וכמו כן כל הברכות שאומרים ב"יתן לך".

ויש להוסיף, שזהו ענינה של פנימיות התורה, תורת החסידות,

74 ראה באריכה אמרי בינה שער הק"ש נוסח ברכה הג' דבריהמ"ו.
 ספני"ג יא"ל.
 75 שבת סג, א, ושי"ג.
 ע' 206.
 76 תענית ג, טע"א.
 ראה ע"ז כ"ה, א.

שמבארת ומסבירה כיצד יכול להיות הענין ד"עבדו את ה' בשמחה"ו בכל מעמד ומצב שבו נמצאים, וכיצד יכולים להפיק טוב וקדושה מכל הענינים הגשמיים — הווי לאחריו ביאור והסבר תורת החסידות, יכולים לדרוש מהשי"ת שיתן רב טוב גשמי כפשוטו, כיון שמקודם לכן למדו את הענין בתורה, שבכל דבר גשמי ישנו ניצוץ אלקי, ובמילא, ככל שתרכבה הגשמיות, ירבו גם ניצוצי אלקות, ועי"ז יוכל לפעול יותר גם בחיי הרוחניים.

וזהו גם כללות נקודת הפתגם שאמר בעל ההילולא, שהשי"ת יתן לבני"ו גשמיות, ובני"ו יעשו מהגשמיות — רוחניות.

וכאשר יהודי עובר את ששת ימי החול באופן כזה, אזי נעשה אצלו יום השבת באופן נעלה יותר מיום השבת שלפניו, כמ"שי"ו "ילכו מחיל אל חיל", בעילוי אחר עילוי, ועד שבאים "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

* * *

יח. אחד הסיפורים שסיפר הרבי אודות הנהגת רבותינו נשיאינו בהיחס שלהם עם החסידים המקושרים אליהם — הוא הסיפור דלקמ"ו: אצל רבותינו נשיאינו ה"י סדר להזכיר בינם לבין עצמם את המקושרים, ולהתבונן בענין אהבתם והתקשרותם, וענין זה ה"י פועל אצל אלו שהתבוננו אודותם — להתעורר בענין ההתקשרות ביתר שאת, "כמים הפנים לפנים גר"ו"ו.

ובסיפורי הביא הרבי דוגמא לדבר — שכאשר מסתכלים על מישהו בהסתכלות חזקה, הנה אפילו כאשר מסתכלים מאחוריו, מרגיש זאת הלה ופונה ("ער גיט זיך אַ קער"); הוא אמנם לא יודע את פשר הדבר, אבל הוא חש בכך שמישהו מביט עליו.

וכיון שזהו סיפור שסיפר הרבי אודות רבותינו נשיאינו — הרי זה בודאי גם הוראה (כנ"ל ס"ב).

ויש לומר בדרך אפשר, שהכוונה בזה היא, לבאר ולהסביר את העובדה שלפעמים קורה שנתעורר מחדש ענין ההתקשרות או שמתעוררים

80 תהלים ק"ב.
 81 אג"ק שלו ח"ב ע' נסה (נעתק 164. ושי"ג).
 ב"היום יום" כו (טבת). וראה "היום יום" כט 83 אג"ק שלו ח"ד ע' תלא (נעתק אד"ש. כו אלול).
 ב"היום יום" יד (שבט).
 84 משלי כז, יט.

ועדײַז הוא גם בצדיקים שדומיין לכוראם — שהם מעוררים אצל החסידים את ענין ההתקשרות.

פ. אך עדיין צריך להבין — למאי נפק׳מ לידע תניין באה ההתעוררות על ענין ההתקשרות?

ויש לכאור זה ע״פ המבואר בנוגע להדהורי תשובה שנופלים לאדם מצד ההתעוררות מלמעלה:

מבואר בלק״ת⁹⁵ שכאשר ישנו ענין שבא באתעוררותא דלעילא, מצד הכרוז דלמעלה — חל על זה מארײַל⁹⁶ ״איש מזריע תחילה״, שאז ״יולדת נקבה״, והרי נשים דעתן קלחת⁹⁷, היינו, שההתעוררות היא באופן קל, ובמילא הרי זה עלול לשינויים, ועד שתסתלק ההתעוררות ללא תועלת, ללא פועל יוצא, ולכן, מיד צריך להיות בזה ענין של פועל מצד אתעוררותא דלתתא, שעײַז תומשך וותקיים למטה ההתעוררות שכבה מצד הכרוז שלמעלה.

כלומר: לכאורה יכול להשוב לעצמו שכיון שנתעורר בהרהור תשובה, הרי זה סימן שנמצא בדגא הראוי, ומה צריך לחפש עוד עצות כו״ו. ולכן יש צורך להבהיר שהרהור תשובה הנ״ל יכול לבוא מצד אתעוררותא דלעילא, ולולי הפעולה בזה מצד התחתון, עלול לחלוף חײַז ללא פועל יוצא.

ועדײַז בנוגע מה שסופר בעל ההילולא, שגם כאשר נופל לפתע הרהור או רגש כו״ו של התקשרות, יתכן שהוא מצדו לא עשה מאומה בשביל זה, אלא שהרבי הנשיא מחבונן בהתקשרותו ומסודר אותו באופן ד״כמים הפנים לפנים״ — כדי לידע שצריכה להיות בזה פטולה מצדו, שעײַז נעשית ההתעוררות באופן השייך אליו, ומביאה אצלו ענין של פועל, שזהו תכלית הענין.

כלומר: כשם שבנוגע להתעוררות אהבה ויראה, הרי אף שאהבה ויראה הם כמנין מצוות עשה, ומה גם שגדלה ביותר מעלת האהבה ד״לית פולחנא כפולחנא דדחיותא⁹⁸, מ״מ, נקראים אהבה ויראה בשם ״גדפיין״ בלבד⁹⁹, כיין שתכלית האהבה והיראה היא קיום מצוות עשה, ושמירת מצוות לא תעשה,

93 וקרא ב, ב ואלף. ובכ״מ.

94 ברכות פ, א. ושי״ת. הובא בפשי״י עה״ת בדאשית ג, טו.

96 ראה הור ח״ב נה, ב. ח״ג וסו, א.

97 ראה תריא פ״מ.

להוסיף בענין ההתקשרות להרבי הנשיא, ולא מוצאים ביאור מ״דע נתעורר אצלו לפתע ענין זה — שיתכן שהסיבה לכך היא שהרבי הנשיא הרהר (״א טראכט געטאן״) אודותיו, אודות ענין ההתקשרות שלו, וענין זה עורר אצלו את רגש ההתקשרות ״כמים הפנים לפנים״.

יט. ויש להוסיף הסברה בזה: אמרו חזײַל⁸⁸ ״צדיקים דומים לכוראם״.

— בפנימיות העינים, הרי הדמיין להכורא הוא מצות עשה מן התורה, כפי שמצינו שהרמב״ם מונה כמנין מצוות עשה את הצדייק להדמות אליו יתי ע״י החליטה בדרכי⁸⁹. אלא, שישנם כאלו שאצלים פעמים כך ופעמים כך, ״אזיל הכא והכא״⁹⁰, אבל אצל צדיק, ועאכ״כ נשיא — ענין זה הוא בתמידות.

והענין בזה — ע״פ המבואר באגה״ק⁹¹ ש״חיי הצדיק אינם חיים כשירים כ״א חיים רוחניים״, והרי המקור והתוכן של רוחניות הוא אלקות, ולכן, אצל הצדיק הענין ״להדמות בדרכיו״ אינו באופן שמדמה את עצמו לדבר שני, אלא ענין זה מתנעם עמו — ״זה אלי ואנוהו״⁹² — שנעשה כחו וחיותו: הוא חי בזה, ומתנהג כחמאם לכך.

והנה, בנוגע להנהגת הכורא (שדאמתה היא הנהגת הצדיקים) אמרו חזײַל ״בכל יום ויום קול יוצאת מחר חורב ומכרות ואומרת און להם לבריות כו״ו״⁹³, ועדײַז ד״ב קול״ שאומרת ״שוב בנים שוכבים״⁹⁴. וידוע ביאור הכעש״ט בזה⁹⁵ — דלכאורה, כיין שאף אחד אינו שומע את הכרוזים הנ״ל, מהי הוועלת שבוזה? — שעצם הנשמה שומעת את הכרוזים, ע״ד מארײַל⁹⁶ ש״אציג דאיהו לא חזי, מזלייהו חזײַ״.

והתועלת שבוזה — שהרי בנוגע לעצם הנשמה אין צורך בהכרוזים, כיון שנומצאת מלכתחילה במקום הראוי — שמעצם הנשמה נמשך ופועל כנשמה המלכותית כגוף, כשם שהענין ד״מזלייהו חזײַ״ פעל ש״חזרה גדולה נפלה עליהם״⁹⁷, אף שלא ראו ולא ידעו סיבת הדבר, וכנדרײַד, שכתוצאה מהכרוז ״שוכו בנים שוכבים״, למשל, נופלים לאדם הדהורי תשובה ללא הכנה מצדו כלל, עד שאינו יודע מניין באן אליו הדהורים אלו.

85 דות רבה פ״ד ג, וראה ביר פס״ז, ת.

86 במדב״י פ״י, ה, אסת״ר פ״ו, ב.

87 ראה לקמן ספ״ת. ושי״ת.

88 לשון חזק״ה ח״ב קיז, א.

89 אבות פ״ו מ״ב.

90 בהוספות סק״א ב. ושי״ת.

91 מגילת ג, א. ושי״ת.

92 דניאל י״ד, ז.

וכמו כן בנוגע להזדווגות תשובה, אף שתשובה היא ענין נעלה ביותר, "בחילא יתייר", "בשמות חזא וברוצא חזא"⁹⁸, מ"מ, החכלית היא שתהי' "שעה אחת בתשובה ומעשים טובים"⁹⁹, היינו, שכתוצאה מההתעוררות תשובה יבואו מעשים טובים בפועל —

כן הוא גם בענין ההתקשרות — שהעיקר הוא המעשים טובים שבאים כתוצאה מזה, וכדי שיוכל לעבוד עבודתו בהמעשים טובים שצריכים להיות לאחר רגש ההתקשרות — הרי יתכן שרגש ההתקשרות אינו משלו; ענין זה נותן לו זה שמביט עליו בהתחללות החזקה, והוא מצד צריך לעשות כל התלוי בו להאחו ("אנהאלטן זיך") כזה, שיומשך ויתלבש במעשיו ובפעולותיו בכל השעות והימים והשבועות והחדשים שלאח"י.

כא. ואם הדברים אמורים כאשר נשמת הצדיק מלוכשת בגוף — עאכר"כ שכן הוא לאחר ההסתלקות:

גם כאשר הנשמה מלוכשת בגוף יכולים לחשוב אודות ענין ואודות אדם הנמצא בריחוק מקום ביותר, כיון שלגבי מחשבה אין המקום מפסיק; אבל אעפ"י יש בזה הגבלה, כיון שהענינים הנמצאים בקירוב מקום, מסתירים ומושכים אליהם את שימת הלב, ויש צורך בהשתדלות ושימת לב במיוחד להתנתק מהענינים הנמצאים בקירוב מקום, כדי אמת שלו, ולחשוב אודות ענין הנמצא בריחוק מקום גשמי.

— ענין זה הוא אמנם בכזה של המחשבה, אבל לשביל זה צריך להשתדל בדבר, כי, לולי זאת, קשורה ונמשכת המחשבה אחר הענינים הנראים לעין בקירוב מקום, כלשון חז"ל¹⁰⁰ "העין רואה והלב חומד", אא"כ יש השתדלות מיוחדת להטב את שימת הלב לענינים אחרים.

אבל לאחר ההסתלקות, שאין הגבלות הגוף ומקום גשמי — אזי טורם כל הענינים שנמצאים בכל המקומות, כיון שהנשמה נמצאת למעלה ממקום לגמרי;

אלא שאז ישנו הענין של מקום רוחני, וכל מה שנמצא בקירוב מקום רוחני תופס את העין הרוחנית שנמצאת במקום רוחני.

ועל זה מבאר הרבי הנשיא, בעל ההלולא, את פעולת ענין ההתקשרות — שמעמידה אותו (את החסיד) בקירוב מקום רוחני אל הרבי הנשיא שאליו הוא מקושר.

98 זח"א קטב, א"ב.
99 אבות פ"ד מ"ז.

100 פרש"י שלח טו, לו.

ראו — קרוב ונקל יותר, גם במדה פחותה של שימת-לב, שיזכה שיסתכלו עליו יעוררו אצלו את רגש ההתקשרות "כמים הפנים לפנים".

כפ. ויש להוסיף, שכל האמור נוגע אפילו לאלו שיש אצלם ענין ההתקשרות מצד עצמם — כיון שענין ההתקשרות שמצד עצמם אינו מגיע לענין ההתקשרות כפי שיכול להיות נפעל ע"י רבי ונשיא, ועאכר"כ בהיותו בעולם העליון, אלא שביחוד עם זה הרי הוא גם "מוצב ארצה"¹⁰¹.

וע"ד המבואר בדושי חסידות¹⁰² על הפסוק¹⁰³ "לא תהי' משכלה ועקרה בארצך", ונתבאר גם בקיצור בהערה לתיקון חצות שנתפסה בסיוור¹⁰⁴ — החילוק שבין אהבה ויראה שבאים מצד עבודת האדם לאהבה ויראה שנשפעים מלמעלה.

ומזה מובן גם בנוגע לענין ההתקשרות — שכיון שזוהי מצות עשה מן התורה שנמנית במנין המצוות¹⁰⁵,

— כדאיאת בספרי על הפסוק¹⁰⁶ "ולדבקה בו", "וכי היאך אפשר לו לאדם לעלות כמרום ולהדבק בו... אלא הדבק בחכמים ובתלמידים ומעלה אני עליך כאלו עליה למרום ונטלתה", ולא עוד אלא "אפילו כאילו עשית מלחמה ונטלתה, וכה"א"¹⁰⁷ עליה למרום שבית שבי" (דהיינו שמקבלים גם ענינים כאלו שבשקבלים יש צורך במלחמה), שכל זה נעשה ע"י הדביקות בתלמידי חכמים, ועאכר"כ בהנשיא —

הרי "מצות עשה" בכלל היא נתינת-כח מלמעלה שיוכלו לקיימה, ובפרט שישונה גם הנתינת-כח מצד נשמת הצדיק כמו שהיא למעלה שמסתכלת עליו ומעוררת בו את ענין ההתקשרות;

אלא שבשביל זה יש צורך תוספת בפעולות בעיני ההתקשרות, כדי שענין זה יהי' באופן ד"יולדת זכר" — איש שדרכו לכבוש¹⁰⁸, היינו, לכבוש את כל הענינים שב"עיר קטנה"¹⁰⁹ להיות מקדש ומשכן לו ית'.

כג. וככל הנ"ל ניתוסף בכל שנה ושנה עלי' למעלה יותר, בעליוי אחר עליוי.

וע"פ הכלל שכל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה ביותר¹¹⁰ —

101 לשון הכתוב — ריצא כת, יב.
102 תר"א משפטים עח, ד ואילך.
103 משפטים כג, כו.
104 עם דא"ח — קנא, ג ואילך.
105 ראה לקמן סל"ב, וש"נ.
106 פל"ב יא, כב.

107 תהלים סח, יט.
108 יבמות סח, ב.
109 נדרים לב, ב.
110 ראה בארומה שערי אורה שערי המורים ד"ה יבואו לבוש מלכות פ"ב ואילך.
פל"ב יא, כב.

בין השרשים שנתון הרמב"ם בנוגע מנין המצוות, כתוב¹¹⁰, שציווי כולל, כמו "את חוקותי תשמרו צו"¹¹⁸ או "קדושים תהיו"¹¹⁹, אינו נמנה במנין המצוות, כיון שאין בו ציווי על פרט מסויים, אלא הם כוללים את כל התורה¹²⁰.

ולכאורה, הרי גם המצוה "והלכת בדרכיו" היא ציווי כללי, כן, אע"פ שהפרטים הנ"ל של המצוה — "הרי חנוך", "הרי רחום" ו"הרי חסיד"¹²¹ — נכללים בגמילות חסדים¹²² שנכללת במצוה "ואהבתך לרעך כמוך"¹²³, ע"פ המבואר שהפרוש "והלכת בדרכיו" הוא "להמנות בו יתעלה כפי היכולת" — נכללים בהם כל המצוות, שכולם הם "דרכיו" של הקב"ה, שהרי הקב"ה מקיים כל המצוות¹²⁴.

[וכפרט¹²⁵ ע"פ המבואר בארוכה בהסידור¹²⁶ שיטנו חילוק בין "מצוות הוי" ל"מצוותי"¹²⁷, שקודם העש"י הם "מצוות הוי" ולאחר העש"י נעשים "מצוותי", ולפעמים מכוואר שבשעת העש"י הם "מצוות הוי" ולאחר כך מגיעים למצוות המאציל שהוא למעלה משם הוי. ועד"ז מוכא בתניג¹²⁸ (כשיעור היומני) ש"מ"ח פיקודין אינן רמ"ח אברין דמלכא, לפי שהמצות הן פנימיות וצוין העליון. כמו שאב"י גוף האדם הם לבוש ולנשו כו". וזהו גם שהמצוות הם "אורחות (דרכי) הוי"¹²⁹].

ונמצא, שהציווי "והלכת בדרכיו" אינו מצוה פרטית, אלא הוא כולל כל המצוות, ואע"כ מנאו הרמב"ם במנין המצוות¹³⁰?

פנ. ועצ"ל, שבציווי "והלכת בדרכיו" ישנו ענין מסויים שאינו

117 ספר המצוות שרש ד. דוד ה"ה (וי"א ה', יט).
118 אחרי ית, ד. תמוסג בתצאי ריבוע — מהתנה בלתי מוגה.
119 קדושים יט, ב.
120 ולכן מציעו (ראה סה"מ"צ שם, וב"כ) שיטנום כמה מצוות ששאר מוני המצוות מונים אותם במנין המצוות, ואילו הרמב"ם אינו מונה אותם, להיחתם ציווי כללי (מהתנה בלתי מוגה).
121 ולהעיר שיצדלה גמילות חסדים יותר מן הצדקה (טובה מט, ב), שעלי אמר חז"ל (ב"ב ט, א) ש"שקולה נכנר כל המצוות" (מהתנה בלתי מוגה).
122 קדושים יט, יח.
123 שם שרש ב.
124 שמו"ד פ"ל ט. — וכמש"י "שמור 153 ואילן.

הרי מוכן שכאשר ניתוסף עילוי בה"גברה", ניתנת האפשרות שיגיע למטה יותר, גם בה"מטה" שבשנה שלפניו לא הגיעו אליו.

ולכן, גם הענינים שהחסינו שעברו ונשארו כבחינת מטה (מאיזה סיבה שתה"י) — הרי כיון שניתוסף בה"גברה גבר" עוד גברות ועוד עליו, יכולים להעלות גם את עניני המטה שכשנה שעברה ולפני שנתיים וכר עדיין לא העלו אותם.

כד. ויה"ר שכא"א ינצל את ההוראות והנתנת-כה שבספור צריקים בנוגע לענין ההתקשרות,

לעשות את הפעולות הדרושות בנוגע להוספה בענין ההתקשרות שניתנה לו באמתותא דלעילא, ואמתותא דלעילא ממקום גברה ביותר שלמעלה מהגבולות מקום גשמי, וכפרט העל"י שכא"ה לאחרי שנה העשירית, "העשירי יהי קודש"¹³¹ — להמשיך זאת למטה מטה ביותר, בעומק יותר מכמו שהי' בהזמנים שלפניו.

ולאחד את ה"גברה גברה" עם ה"מטה מטה", ולפעול שב"לעו בחיים" יהי "הוא בחיים"¹³², ועד שנראה זאת בעיני כשר — כשקיימים היעוד¹³³ והקיצו ורנונו שוכני עפר", והוא בתוכם.

* * *

כה. דוברי¹³⁴ לעיל (טי"ט) שהציווי "והלכת בדרכיו"¹³⁵ מונה הרמב"ם¹³⁶ במנין החריג מצוות. ומבאר תוכן המצוה: "להדמות בו יתעלה כפי היכולת", והיינו, שצדריכים להתנהג ע"פ מדותיו של הקב"ה, וכפי שמביא הרמב"ם הדרשה¹³⁷: "מה הקב"ה נקרא חנוך אף אתה הוי חנוך, מה הקב"ה נקרא רחום אף אתה הוי רחום, מה הקב"ה נקרא חסיד אף אתה הוי חסיד".
וצריך להבין:

111 בתקוותי כו, לב.
112 תענית ה', ב. וראה גם שיהח מוצט"ק פ' בשלח, י"א שבט תשח"י סי"ב (ת"י"ב ח"כ"ב ע' 31). וש"י.
113 שיהח זו הוגהה ע"י כ"ק ארמו"ר שליט"א, ונרפסה (בארית) בלקי"ש ח"ד ע' 1130 ואילן (וראה גם ת"י"ב — מנחם ציון בתחלתו (פתיחה)) — במהדורא זו ניתוספו ג"כ מביאית בשלח טו, ב. שבת קל"ג, ב.

עומד "כעבדא קמי מרי"י"י — אזי כללות לימוד התורה וקיום המצוות לאחר עבודה זו הוא באופן וסדר אחר לגמרי, מחוץ חיות ופנימיות נעלית יותר.

ונמצא, שאע"פ שהציווי "ועבדתם את ה' אלקיכם" הוא ענין כללי, ולא עוד אלא שגם הענין הפרטי שבו, עבודה שכלב זו תפלה, פועל בכל עניני התורה ומצוותי שנעשים באופן אחר, מ"מ, מצד הענין הפרטי המיוחד שנתחדש בו, נמנה הוא במנין המצוות.

פז. החידוש בהציווי "והלכת בדרכיו" שלא נתפרש בשאר המצוות. הוא — "והלכת", היינו, שאופן קיום המצוות צריך להיות בדרך הליכה. יתכן שמקימיים מצוה ואעפ"כ נשארים לעמוד באותו מקום — באותו מעמד ומצב כמו שהי' לפני קיום המצוה. ועל זה בא הציווי "והלכת" — שקיום המצוות יהי' באופן שיפעל הליכה בהאדם המקימן; לצאת ממצבו הקודם ולהתעלות למדרגה נעלית יותר.

וכיצד פועלים להיות "והלכת" — ע"י "בדרכיו": קיומה של כל מצוה הוא בגלל היותה דרכו של הקב"ה, ומקיימה בכדי "להדמות בו יתעלה", ואז פועלים המצוות עליו ענין ההליכה ("והלכת").

[כלומר¹³¹: החידוש בציווי "והלכת בדרכיו" (שמצד זה יכולים למנותו במנין המצוות) הוא (לא עצם החיוב להיות חנון ורחום וחסידי שנכלל בהציווי דגמילות חסדים, כנ"ל, אלא) הדין "מה הוא (הקב"ה) כ"י אף אתה כו"י".

ובהקדמה — שאף שלא שייך להשוות בינו ובין הקב"ה, לפי שאין שום ערך ביניהם, ולא שייך אפילו לומר על זה "באין ערוך", מ"מ, הרי הקב"ה קישר ביניהם, ואמר, שמצד זה שיקדוש אני" לכן "קדושים תהיו"י¹³⁰.

ולכן צריך יהודי להתנהג באופן ד"מה הוא כו"י אף אתה כו"י", היינו, שהסיבה לכך שהוא מקיים תומ"צ היא בגלל שהקב"ה עושה כן; למה הוא חנון ורחום וחסידי — בגלל שהקב"ה הוא חנון ורחום וחסידי; למה הוא לומד תורה ומניח תפילין — בגלל שהקב"ה לומד תורה ומניח תפילין, ועד"ז בשאר המצוות.

ובפשטות — שהציווי הוא שלפני כל ענין של תורה ומצוות תהי' עבודת ההתבוננות [ישיה"י מוכשר לכך שהתבוננות תחרור בו ("סוֹצְאֵל

(141) ראה שבת י"ה, א.

בשאר הציוויים, ובגלל החידוש שכציווי זה, הרי הוא נמנה במנין המצוות¹³¹.

וע"ד המצוה "ועבדתם את ה' אלקיכם"¹³², שעם היותה מהציוויים הכוללים — שהרי ע"י כל מצוה עובדים את השטן — מ"מ, מצד החידוש שיש במצוה זו, נמנית היא במנין המצוות¹³³.

[כלומר¹³³: נוסף על הענין הכללי שבפסוק "ועבדתם את ה' אלקיכם" שנעשה ע"י כללות ענין התומ"צ, "יש בו יותר אחר שהוא ציווי לתפלה"¹³⁴ — הציווי להתפלל להקב"ה שימלא צרכי¹³⁵, שעדיני¹³⁶ "ולעבדו בכל לבבכם", "איוו היא עבודה שהיא בלב (היינו עבודה להקב"ה עם הלב ובלב) זו תפלה"¹³⁷.

אלא שגם הענין הפרטי דעבודת התפלה צריך להיות ניכר בכללות העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות:

תפלה — אינה באופן שבשעת מעשה נמצא במעמד ומצב זה, ולאחרי התפלה הרי זה כאילו לא התפלל, שהרי איתא בגמרא¹³⁸ שקודם התפלה נמצא האדם במעמד ומצב ד"נשמה באפור"¹³⁹, והיינו, שהתפלה פועלת שהנשמה מתפשטת בכל הגוף¹⁴⁰ — לא רק בשעת התפלה, אלא גם במשך היום כל היום כולו.

ומזה מוכן גם שאינו דומה לימוד התורה. וקיום המצוות כאשר הנשמה היא "באפור" בלבד, ללימוד התורה וקיום המצוות כאשר הנשמה היא בהתפשטות כהדי המחלקת צדקה והרגל הרצה לעשות מצוה.

הן אמת שיכולים אמנם ללמוד תורה ולקיים מצוות גם קודם התפלה, אבל אעפ"כ, מצד זה שהנשמה היא רק "באפור", אין זה מגיע להשלמות שנעשית לאחר עבודת התפלה, וכמובאר בדרושי חסידות¹⁴¹ "מה שאמר אבא בנימין על תפילתי שהיא סמוכה למטות¹⁴²... שמצלת העסק בתורה שאחר התפלה הוא גבוה יותר מתורה שקודם התפלה".

וכפי שרואים גם במוחש, שכאשר התפלה היא כדבעי, היינו שמתפלל בכל מציאותו, באופן ד"דע לפני מי אתה עומד"¹⁴³, שכל גופו

(131) ראה שרש ד' שם, שאין למנות "כי".

לא ציויה לעשות דבר זולת מה שידענו".

(132) משפטים כג, כה.

(133) ספר המצוות מ"ע ה.

(134) ראה רמב"ם ה"ל תפלה פ"א ה"ב.

(135) ברכות י"א, א.

(136) ראה שם כ"ה, ב.

(137) ראה לקו"ת פינחס ע"ט, ד, ובכ"מ.

(138) לקו"ת ברכה צ"ג, ב.

(139) ברכות ה, ב.

(140) ראה שם כ"ה, ב.

(141) ברכות י"א, א.